

Latweefchu Awises.

60. gada-gahjums.

Nr. 40.

Trefchdeenâ, 7. (19.) Oktoberi.

1881.

Redaktora adrese: Pastor J. Weide, zu Neuhausen pr. Schrudon, Kurland. — Ekspedizija Westhorn Iga grahmatu-bohdê Zelgawâ.

Redaktors: No eefschemehm. No ahrsemehm. Wisjannafahs sinas. Engelis par glahbeju. Wehl kahda janka bals is 30. Augusta iwehtkeem Zelgawâ. Bai buhs schim brichscham mahjes piest zc. Atbilde. Stubinaschanas.

No eefschemehm.

Behterburga. Behterburgas ahrsti, wehledamees ari no fawas puses peepalihdseht pee schuhposchanas jautajeena isschirfchanas, dohd padohmu, greeft ihpafchu wehribu us dsehreenu pahrdohdawâs fneedsameem „ustohschameem“. Rutkis, filke, fahlitahs fehnes, flahbi gurki un kahposti, flahba rudsu maise — rau, tahdi ir ustohschamee dsehreenu pahrdohdawâs. Wini, pehz isdertas glahsites, ne wis apklufina aiskustinato nerwu, ne wis gaušina, bet fairina, pawedina dsert wehl ohtru, trefchu u. t. t. glahsiti. Tamdehl buhtu derigi, ja pawehletu dsehreenu pahrdohdawâs us galda tureht tikai gaušinoschus ehdeenus, kâ gaku, ohlas, pihradšinas u. z.; pehz ahrstu dohmahm, tad drohfchi waroht zereht, kâ dseršana palikšohht dauds mehrenaka. **Retš krohnehts weefis** efoht drihsâ laikâ gaidams Behterburgâ. Schis weefis ir — kehniusch Uberkut, is Dahomejas, Meetruma-Ufrikâ. Winam efoht, kâ „St. Pet. Wed.“ stahsta, pahrak leela galwa un lohti gari piestli, kas lihdš kahju itreem fneedsotees; pee tam winsch pats efoht lohti mas no anguma. Winsch gehrbjotees wisnihtak farlanâ uswalkâ. Sawâ walsti winsch efoht lohti strahdigâ, — pats eedsenoht walstis nodohfchanas, pats teefajoht un pats pakaroht no-seedfneekus. Ne fen — preefch kahdeem 2 gadeem — wina gahrdakais ehdeens wehl bijusi zilwelu gata; bet tagad tas efoht jau tik-tahl zimiliseerejees, kâ to wairs nebaudoht. — **Behterburgas kara-aprinka teefâ** schinis deenas buhs it ehromota prozese. Atgadijums ir schahds: Archangelskas gubernâ tika suhrita partija arestantu. Ba atpubfchanahs laiku saldati, kas arestantus pawadija, kâ peedsehras, kâ, tahlak dohdotees, nepheja ne us kahjam turetees. Arestanti apschelojahs par faweem fargeem; eezehla tohs ratôs un, panehmufchi winu flintes, gahja nu teem pakal. Bet nepectika ar to ween. Saldati, ratôs sagulditi, fahka fawâ starpâ kildotees un beidsot kahutees. Tê arestanteem zits nefas ne-atlikahs, kâ wisus fawus fargus faset. Tahdâ buhfchanâ wini tohs ari nodewa peenahkofchâ weetâ. — Nu fcheem saldateem nahfsees atbildeht teefas preefchâ. — **Bersijas schaks** greefees pee Kreewijas suhtna Deheranê ar luhgšchanu, winam pagahdaht kahdus Kreewu ofzeerus, kas waretu usnemtees Bersijas armiju reformeereht pehz Kreewu preefchihmes. — **Walstis-banka** dara zaur „Wald. Wehstnesi“ sinamu, kâ no 28. Septempera jauno 5 proz. bankas-biketü pahrdohfchana flehgta, jo aisknemamâ summa jau pilnigi fegta. — **Sinamahs politiskahs prozefes** („Tschornij Peredjel“) isteefaschana eefahlahs 29. Septemperi pee wafejahm durwihm. Klacht bij: apfuhdsetajs — profureeris Murawjew; aiskstahwetaji — Turtšchaninow, Lowenfons un Michailow, un dauds publikas. Kad wisi eeraste teefas-darbi lihdš apfuhdsibas-rafsta nolafschanai atklahiti bij isdariti, tad teefas preefchneeks darija sinamu, kâ us eefschleetu ministera grahfa Ignatjewa pagehreschamu 16. Septemperi zaur teefu nospreests, prozefes isteefaschamu isdarit ai flehg-tahm durwihm. Publika pehz tam aiskgahja. — **Kad walstis eenahfchanas no dsehreenu akzises**, kâ paredsams, zaur jaun-issrahdajameem nofazijumeem tiks labu dafu masakas, tad, kâ „Ruff. Wed.“ sinu, efoht nodohmahs pa-augstinahht schtempel-papihru mafsu. — **Augustafas waldibas weetas**, kâ „Pet. Wed.“ stahsta, efoht eefustinahhts jautajums par semitwu delegatu eefaulfchanu walstis-padohmê, deht eefneegto jautajumu kohpigas apspreefchanas ar walstis-padohmes lohjekteem. Pee tam Keijara nama ministerijai efoht usdohts apgah-

daht leelafas ruhmes preefch walstis-padohmes fehdeschanahm un preefch walstis-padohmes kanzelejas.

Wirzawas fawstarpigahs uguns-apdrohfchinafchanas beedribas statuti 18. Augusta apstiprinati no eefschleetu ministera palihga.

Uf Walles draudsi par mahzitaju efoht aisknahhts lihdšchinigais Preekules mahzitajs Gesselberga fgs, un Preekules mahzitaja weetâ, kâ „Lib. Ztg.“ stahsta, grib tikt Dohbeles palihga-mahzitajs Bocka jun. fgs, kas tur ari jau 20. Septemperi fawu prohmes-sprediki turejis.

Uf Augsch-Kursemes rafsta „N. Z. f. St. u. L.“ par fchi gada plauju tâ: Tapat kâ wisur Kursemê, ir ari pee mums seemas-fehja augusi masakais par trefchdalu apalksch widejas plaujas. Tapehz kâ falmi ir lohti ihfi, ir juhtams leelu-leelais truhkums pee lohpu-ehdamâ. Bes tam wehl ir feens no-audsis ari par kahdu trefchdalu masak, nekâ pehrnaja gadâ. Seens newareja augt aukstahs pawafaras deht, un truhka ari leetus ihstaja laikâ. Ar ahboliau waram buht fchogad ar meeru. Wafareja rahdijahs gan eefahkumâ brihnum branga, bet, kâ tagad redsam, tad naw wis tahda, kahdu zerejahm. Augusta leelais karstums to ahtri apspeeda, zaur ko graudi nedabuja pilnigi peebreest, bet palika lohti fihli. Wisflittaki stahw ar kartusekeem, jo tee, ihpafchi eegulnâs, puhst bes mehra. Augusta beigâs newareja atrast wehl neweena eepuwufcha kartufela, un tagad jau buhs us pufi fapuwufchi.

Dahrsa-augli ir, isnemohht kahpostus, deewsgan labi. Kohku-augli bij deewsgan, bet ir labi dahrgi; jo wisus wefelohs aiskufhta tahlu prohjam. Lini ir labi; tohs tik apflahdeja nakts-falnas. Zaur filto gaisu teem ir peemetusees ruhfa.

Ja nu fcho wisu fanemam kohpâ, waram fchi gada plauju no-faukt par wideju.

Seemas-fehjas eestrahdaschamu, ihpafchi fmagâ semê, leelais leetus gan drufku aiskaweja, bet tomehr fehja ir wisur laba.

Zehkabfchtate. Kursemes gubernas-walde apstiprinajusi par Zehkabfchtates pilsehtas-magistrata birgermeisteri nama ihpafchneeku Michailu Kartfchewsku un par rahstakungeem namu ihpafchneekus Franzu Roschinskü un Otto Kanapeju.

Birschummischa. Swehtdeen, 13. Septemperi, pehz pusdeenas, man gadijahs braukt no Zehkabfchtates us mineto muischu, kur fchai-pus Ohsola frohga, tuweja eeleija us leelzeta, atradahs afinu pekke ar smiltim fajaukta, ap kuru kauschu bari lihdš pat upei bij redsami, kur ahrste ar pils-teefas afefori nokauta zilwela lihki apflatiya, ko no upes bij iswillufchi. Melaimigajam bij ar nasi rikle pahrgreesta, un tahdâ wihse upê eemests, lai tik drihs lihki rohkâ nedabutu. Kâ rahdahs, tad fchi flepkawiba ir no frohga-brahlischeem isdarita, kas to wataru pa frohgu efoht ballesufchi. Daschi jau ir apzeetinati; bet kuxi buhs tee wainige, to jau gan laiks rahdihš. Tahdi breefmu-darbi agraki starp Latweefcheem nebij redsami, kâ nu muhsu deenas mehds notikt; bet kas us preefchu wehl notiks, tas ar azihm naw faredsams, jo laudis deen no deenas paleef trakati un us neganteem breefmu-darbeem iset, kâ jau daschdeen us pafaules galu riklodamees. M. W.

No Dignajas. Schê pehdeja laikâ beeschi ween sirgu-fahdsibas teef isdaritas. Tikai rets kahds fawu sirgu dabu, jo sagti stahw fakarâ ar ziturenes, ihpafchi Leifchu sirgu-sagteem. Tâ ne fen kahdu nakti tapa nosagti 2 sirgi scheijenes Rr. meschafargam, kurus tas us brihniuschligu wihfi dabuja. Kahds lungs Subates meestina bij dsirdejis diwi Schidus runajam, kâ teem tai un tai nakti 2 sirgi sagaidami. Tuhlit tika wajjadfigahs waktis nostahditas. Tai nakti pee Sila frohga, Rubenes dalâ, kahds reds wihru jahjam, ohtru sirgu lihdswedams. Waktneeks manijis, kas tas par putnu, tam usfauz, kur gan tik wehlu jahjoht? Wihrs atbild, kâ no Rubenes lufsteem mah-

„Nu Tew, Behter, tas ja-isdara, par ko Tu man pirmiht faziji. Keisarenes wahrda Tew usdohdu, rihta apselitto engeli us Behtera-Bahwila basnizas atkal taijni uszelt; esmu, ta fakohht, par to galwojis, ka Tu to isdarisi. Bet ja Tu to newaretu, tad manim buhtu leels kauns un apfmeelis no wiseem augsti mahziteem architekteem un inscheneereem. To apdohma labi.“

„Augsti zeenigs leelskunges, raudsfschu to isdariht. Gan ne-esmu wairs tik preezigis, ka schorihht. Esmu nelaimigu sinu dabujis, ta ka manim tagad weena alga, waj dschwwoju, waj mirstu.“

„Kas ta par nelaimi?“

Behteris isteiza sawas behdas un augstais kungs usmanigi klau-fijahs.

„Wise war par labu greeftees, ja tik Tew laimejahs scho gruhto darbu isdariht. Tad Keisarene Dewi un Tawu bruhti no dsimtsbuhfchanas atswabinahs, Dewi bagatigi apdahwinahs un dohs weetu pee kara-lugu buhwes Kronschtaté. Par to galwoju, ka wise ta war notitt, ka faziju, ja tik sawu darbu kreetni pastrahdasi. Sché wifas rivas un ussimejumi no basnizas tohrna; te Tu wari redseht, ka engelis us wara lohdes, ar dselsu bultehm. fkruhwehm un needehm ir peestiprinahts. Laikam buhs fkruhwes un needes pa ilgofcham faruhsejuschas, ta ka winas wehtras laika naw warejuschas engeli taijni fatureht. Tamdeht tur wajjadsehs jaunahs eelitt. Leelas fkruhwes, needes un zitas wajjadfigahs leetas preefsch tam apgahdatas. Kas wehl buhtu wajjadfigs?“

„Stipras tauwas no daschada garuma un refnuma; mas dselsu trihsis, kam buhtu ruhmes tohrna spize; 20 pehdu garfch balkis ar rulli galá; daschas plankas, lates, dselsu krampji, daschi strahdneeki un 2 plotniki.“

„To wifu apgahdashu; tik plotniki Tew pascham jalihgft. Sché Tew 100 rubku rohkas-naudas.“

„Baldeews, simtu reis paldeews!“

„Basnizas aplahrti liffchu zeeti notaisiht. Rihta pulksten fep-tinds tur Tew wajjad buht.“

Behteris paklanizees un swahrku stuhri nobutshojis aifgahja. Ar preezigu prahthu winsch steidsahs us klachtejo buhtw-plazi, diwi kreet-nus un isweizigus plotnikus falihgt, teem labu algu apfcholidams. Winsch fajutahs par brihwu zilweku, kas wehrgu lehdes nokratijis. Dhtra rihta winsch bij ar saweem darba-beedreem pee basnizas. Driht ari polizmeisteris ar dascheem lungeem un polizisteem bij klacht. Behteris, basniza eegahjis un tur Deewu peelhdsis, gahja pee sawa darba. Wifadus aerohfchus un wajjadfigahs leetas, kas pee schi darba buhtu derigas, usnesa augfcha, pascha tohrna galá. Wisleelakais puhlinfch bij ar leelo balki, kamehr to pa stahwahn trepehm augfcha uswilka. Tur tee trihs plotniki ustaisija no plankahm un latehm stalaschas; isplehfa juntá zaurumu, un tur garo balki lihds 15 pehdu ahra istumdami, to ar dselsu bultehm un krampjeem tohrni peestiprinaja. Bakka ahra-gala bij ari rullis peetaisihhts. Behteris, krusu pahmetis un wehl reis Deewu peelhdsis, lihda no tohrna us balki ahra, — ar tauwu us ple-zeem, kam schur un tur bij mesgli un galá leela zilpa. Bakka galá jachteniski nogahjis, winsch meta tauwu us engeli. Wairak reisas me-toht, beidsiht zilpa palika us engela. No wisa spehka raudams, winsch pahreezinajahs, ka engelis, lai gan schkibi, tak wehl deews-gan stipri stahw. Tauwas galu pee bakka peesehjis, winsch kapha ka fakis par tauwu augfcha pee engela. Pehz desmit minutehm winsch bij us lohdi usrahpees pee engela kahnjam. Stahwu uszehlees winsch preezigi sawu zepuri wizinaja. Apafschá atskaneja skala gawilefchana no daudi tuhftoscheem zilwekeem, kas scho darbu ar leelu brihnifcha-nohs usluhjoja. Behteris druzin atpuhtees fahka to wainu mekheht. No simmejeem winsch sinaja, ka refna dselsu kahrts no tohrna spizes zaur lohdi un engela tuhfscho widu to wifu fatureja. Engela pamats bij wisapfahrt ar fkruhwehm, bultehm un needehm pee lohdes peestipri-nahts. Schis pa 70 gadeem no wehtrahm iskustinas, bij paliku-fchas swabadas. Zaur to bij engeli beidsama wehtra us weenu pusi schkibi noleekufi. Dselsu kahrts bij tik refna kalta, ka tai nekahda wehtra neka newareja nei faleegt, nei falauft. Ja Behterim isdewahs engeli teefcham stahwu uszelt, tad nederigo fkruhwu, bulfchu un ne-fchu weeta wajjadseja tik jaunahs eelitt un tahs fskruhweht, tad engel-is atkal lihds simts gadu waretu stahweht. Bet no leelahm un bee-fahm wara plahthim taifitais engelis bij 10 pehdu leels un tik smags, ka Behteris weens pats to nespehja teefcham stahwu uszelt. To pare-dsedams, bij garu schnohri lihds panehmis. Weenu galu patureja rohka, ohtru nolaida atritnadams plotnikem. Tee peesehja refnu, garu tauwu. To Behteris augfcha uswilzis apfehja ar zilpu engelim ap

kalu; nolaidahs par to tauwu, ko wispirms pee engela un bakka bij peesehjis; wilka ohtras tauwas galu zaur rulli, no furenes atkal plot-niki, ar garu kahrts tauwas galu tohrni eewilfufchi, to pee trihsa peesehja. Behteris par mesglaino tauwu atkal pee engela uslahpis fauja, lai trihsu pamastinam greefchoht. Plotnikem welkoht, Behteris dselsu stangu engela pamatam apafschá palizis, palihdseja schur un tur swehr-dams. Wezahs un faruhsejuschahs fkruhwes, buldes un needes briffch-keja un bralfschkeja, zitas ari faleezahs; bet engelis stahweja tagad it taijni gaisa. Behteris atkal nometa garo schnohri plotnikem, lai kurwi peeseetu, kur jaunahs fkruhwes, buldes un needes, kalki, ahmari, knihpstangas un zitas wajjadfigahs leetas bij faliktas. Behteris kurwi uswilzis, isnehma wifas wezahs, faruhsejuschahs un faleektahs dselsu leetas, ar ko engelis pee wara lohdes bij apstiprinahts, istihrija zau-rumus, un jaunahs fkruhwes, buldes un needes eelizis, tahs peefkruh-weja. Pee schi darba pagahja daschas stundas. Weidsiht bij wise pabeigts un atkal labá kahrtdá. Zepuri wizinadams winsch fauja: „Baldeews Deewam, ka Winsch man palihdsejis to padariht.“ Laudis fauja apafschá reisu-reisahm „ura“. Behteris nolaida wispirms kurwi ar amata-leetahm un wezajahm dselsim, tad tauwas. Par beidsamo tauwu, ko pascha widu ap engela kahju bij apnehmis, nolaidahs lihds balkim; tad tauwu no engela kahjas iswilzis, it laimigi eetapa tohrni, kur par zaurumu ari balki eewilka un juntu atkal aistaisija. Behteris nu nokahpa semé. Polizmeisteris un kauschu pulks to gawiledami un „ura“ fauldami apfweizinjaja. Tik augsti mahzitee buhwes-komisijas kungi par to lohti brihnijahs, ka Behteris to bij warejis isdariht. „Nu tak redsejacht, mani kungi, ko prafis Kreewu plotniks war pada-riht,“ polizmeisteris fazija pasneedamees. Keisarene Katrine par to lohti preezajahs, ka schis darbs bij tik ahtri un tik labi isdewees. Wina parahdija nabaga plotnikam bagatigi sawu schehlastibu un laip-nibu. Behteris un wina bruhte Katinka, wina un bruhtes wezak, tapa atswabinati no dsimtsbuhfchanas. Keisarenes griba bij japadoh-dahs dsimtskungam un wina feewas-mahtei. No krohna rentejas to atlihdsinaja. Behterim ismafaja 3000 rubku un winsch dabuja labu deenestu pee kara-lugu buhwes Kronschtaté. Winsch apprezeja sawu firdsmihto Katinku; dschwwoja ar wina ilgus gadus laimigi kohpa un bij pahrtizis un no wiseem gohdahts wirs.

Wehl kahda jauka balfs is 30. Augusta swehtkeem Jelgawá.

Ka schahdu „jauku balfs“ mehs apstihmejam P. Allunana fgu runu mineta deena. Lai ari ruhmes deht ne-espehjam wifu runu pilnigi atstahsiht, ko gan labprahnt daritum, tomehr dohfmim sché weeta daschahm dohmahm, kas mums leekahs buht jo swarigas.

Kad zeen. runatajs bij peeminejis, ka tee simts wihru 29. Merza 1872. gada bij Jelgawá nahlfufchi us tahm dohmahm, dibinaht Jel-gawá Latweefchu beedribu, un kahdus swehtkus „Swehtku komiteja“ ir fwinejusti, winsch fazija ta:

„Ja mums, ka daudfina, kahda sawadiba, un wina zeeniga, ka ta tohp kohpta, tad kohpim wina un usturefim; atfifim labu par labu, lai tas nahzis, kur nahkdams; negaudofim par wezeem, gruhtem laikeem, — wezu laiku zelms ir spehjis dsiht atwasas sakofschnas; smelfim eepreezinafchanu is tagadeja laika straumes. Tik stipris bishu-stropps laifch behnus; — mehs redsam Latweefchu kolonijas issteep-jamees par Witebfkas un Kaunas gubernahm; mehs redsam kugofchanu usplaufstam; mehs redsam fshlas apkohptas, awises ussetam, — pree-zafimees par wifu to un daudi zitu!“

Un sché swehtki? Wini ir seeds no scheijenes usseedeefchanas; wina peeneefchanahs ar katru gadu, rahda kuplu usseedeefchanu, — peerahda teefibu wineem buht. It ka katris Amerikaneetis — waj tas Anglee-fchu, waj Wahzu, waj Zhru dsimuma — sinahs sawu peederibu pee Amerikas, pee winas atswabinafchanas swehtkeem, — ta lai tas ari pee mums, pee muhsu swehtkeem!

Swehtkus swehtijohht, mehs ne-aismirfahm fegt truhfumus, waj-jadfibas, — mehs suhtijahm palihdsibu truhfumu zeetejeem us Samaru; mehs sneedsahm palihdsibu Latweefchu studenteem. Is „Swehtku ko-mitejas“ isauga Latweefchu „Sarkana krusa komiteja“, kuras abas nekad naw schkhrufchahs. Suhtijahm palihdsibu us kara-lauku; gah-dajahm truhfumu nogreest no saldatu atraitnehm un bahrineem; de-wahm eespehju, saldatu feewahm par mafu doht darbu. Ar atlikumu, kahdeem 700 rubkeem, ismafaja Jelgawas basnizas nabagu apgahda-fchanas wezus maises parahdus, kureus deldeht zitadi ne-espehja. Waife bij leelai dakai lauka pagasta lohzeekem fneegta. Suhtijahm palih-

Rahditajs: Mahju-lohpu 2c. Kā kartufeki usglabajami 2c. Wiswaijadfigatec rudens darbi 2c. Par eewehroschanu 2c. Rite preeksch istabas krahjuim.

Mahju = lohpu ehdinafšana par seemu.

Daschi semlohpji naw wehl par to ihsti flaidribā, zil wineem lohpi atmet peņas, un tas noteek ween-weenigi tapehž, ka newed par lohpu tureschanu flaidrus rehlinumus. Daudsfahrtigi tohp taupiba — bet deemschehl neweetā — tureta par lihdsekli, kas wairo flaidru pekau, un tomehr war til zaur labu — ne isschlehrdigu — lohpu mitinafšanu panahlt wairak labuma; turpreti wahja lohpu mitinafšana ir ihsta isschlehršana.

Dhtkracht ir ja-eewehro, ka lohpeem tohp pašneegta bariba weenadā mehrā, t. i. ne weenreis par dauds, un wehlač, kad lohpu bariba nahł pee beigahm, atkal par mas.

Kad waijadfigee lohpi tohp atschkirti un audsinati, tad waijag ehdinafšanai buht tahdai, ka ta atnes ari waijadfigo labumu; bet to waijag mehginahł isdarihł us wislehtako wihs.

Lai semlohpis scho sawu usdewumu spehtu ispildiht, tam waijag sinahł, kahda bariba katram lohpan ir waijadfiga, lai tas spehtu to isleetahł tā, kā peenahłahs. Tad ari semlohpim waijag sawu baribas krahjumu sinahł pareisi eedaliht, un ja warbuht buhtu waijadfigs, japeeleek waj japeepehrł klahł spehka-bariba, kā milli, ekas-rausch u. t. j. pr.

Zau eefahłumā minejahm, ka lohpan waijag pašneegt waijadfigo baribu weenadā mehrā. Tai laikā, kad wehl ir lohpu-baribas papilnam,

mehds arween doht wairak, jeb labak fakoht, pahleezigi. Tā p. p. tohp daudsreis seemas eefahłumā seena krahjums tahdā mehrā aisuemts, it kā tas nekād newaretu nobeigtees.

Wasarā dabu lohpi arween tahdu baribu, kas fatur dauds ohlas (pauta) baltuma; turpreti seemā, un ihpašchi seemai beidsotees, tee dabu til gandrihs ween-weenigi falmus, kas gan pilda lohpan wehderu, bet nedohd nekahda spehka. Ari beetes un kartufeki ir laba lohpu-bariba, bet fchee nefatur dauds ohlas baltuma; pee tam war lihdsieht, kad miltus peeber klahł. Wahjas un nepareisas lohpu mitinafšanas augti ir tee, ka lohpus nespehjam wairs isleetahł tahdā wihsē few par labu, kā waijadsetu; gohwis nedohd wairs tikdauds peena, kā fenak, un jaunee lohpi tā wairs ne-aug, kā zerejahm un ari warejahm zereht. Zo flittaki wehl ir pawasara, kad lohpu-bariba ir stipri gahjusti masumā un waram saweem lohpineem pašneegt til mas laba ehdamā, un dsestrais pawasaras gais netauj sahlei augt, lai gan ilgodamees pehž tahs ilgojamees. Tahdōs brihschōs ir jo flitti, ja newaram lohpineem pašneegt ne to pašču maso datu. Lohpi naw pa-ehdušchi; tohp nemeerigi un wahji un patehrē preeksch sawa siltuma to tauku datu, kas pee labakahs ehdinafšanas bij eekrahjufees. No darba un labuma, ko no lohpeem war zereht un ko waijadseja dabuht, naw wairs ne runas. Lihds nu sahł augt sahle un lohpiini atkal atehdahs, pa-eet leelu-leelais laiks. Keela data lohpu-baribas tahdā wihsē ir aigahjusti bohjā; wisu scho skahdi wareja nowehrsł, kad lohpeem ihstā

laikâ buhtu pasneegta waijadfigâ bariba. Bet jo leelaku fshahdi, nekâ pee wezajeem, ne-apdohmigs semklohpis zeeſch pee jaunajeem lohpeem. Za tee tohp pirmajâ gadâ nolaiſti, tad neſpehjam fshahdi gandrihs nekâd wairâ greest par labu.

Kad semklohpis grib, lai tam no lohpeem atlez laba pekna, un kad tas grib ſawu lohpu baribu pareiſi iſleetaht, tam ja-eewehro ihpaſchi diwi leetaſ. Birmkahrt tam waijaga to baribu, ko tas lohpeem par deenu paſneeds, ſalikt iſ tahdahm dakahm un tahdâ mehrâ, ka lohps ne ween pilda wehderu, bet kaſ ari ſatur tikdaudſ ſpehzigas weelaſ, ka lohps no tahs war weenmehr buht pee ſpehka un paſtrahdaht waijadfigo darba. Tad atkal waijag winam luhkoht uſ tam, ka lohps dabu weenmehr baribu weenadâ mehrâ. Ari baribas pahrmainiſchana jeb pahreefchana no weenas baribas uſ ohtru ir lohpan fshahdiga. No ſchahdas pahrmainiſchanaſ waijag ziſ ween ſpehjamſ ſargatees, un ja tas nu nebuhtu pawifaſ eefpehjamſ, tad lohpus pamafaſam buhs radinaht.

Lai waretu lohpu=ehdamo eedaliht tâ, ka war lohpeem to paſneegt weenadâ mehrâ, waijag ſinaht, ziſ ehdamâ pawifaſ ir. Waijag wiſu krahhumu, kâ ſeenu, ahboliau, ſalmuſ, beetes, kartuſeſuſ u. t. j. pr., ko grib ar lohpeem apehdinaht, un — iſſi ſakoht — wiſu, kaſ ween ſaimneeziſbâ atleek preeſch lohpu=baribas, ſkaidri aprehkinaht. Tad waijag ari ſinaht, ziſ ilgi buhs lohpi jatur ſtalli un ziſ ilgi teem buhs jaſneeds ſeemaſ=bariba. Kad nu peenemam, ka ſchis laikſ ſahkaſ ar 15. Oktoberi un beidſahſ ar 15. Maiju, tad waijadſetu lohpus tureht ſtalli 200 deenaſ. Za nu newaijag kaſdu daku no lohpu=ehdamâ jau eepreeſch noehdinaht, tad war ſkaidri iſrehkinaht, ziſ iſnaht uſ kaſtru deenu. Za eepreeſcheſâ aprehkinaſchana iſrahda, ka ar ehdamo newarehſ iſtikt, waijag waj nu peepirkt wehl ehdamo klaht jeb tureht maſak lohpu. Za iſrahdahſ, ka iſnaht deewſgan ehdamâ, waijag wehl tik apluhkoht, waj ir deewſgan ſpehka=baribaſ.

Za waretum ſaweem lohpeem doht weenweenigi ſeenu, tad nebuhtu nekahdas ruhpeſ.

Seenaſ ir lohpu iſſiâ bariba un ſatur waijadſigahſ ſpehzigahſ weelaſ. Bet mehſ neſpehjam lohpus ar ſeenu ween uſtureht; tapehziſ teem jadohd ari pee ſeena klaht wehl ſalmi, beetes un zita bariba, kaſ ir pawifaſam zitada, nekâ ſeenaſ. Kad nu ſchâi baribai waijag ſatureht tikpat daudſ ſpehka, kâ ſeenam, tad waijag to wiſu pareiſi aprehkinaht un nolemt, lai nebuhtu pee tam jazeefch ſkade.

Tahdeem, kaſ newar ſcho wiſu aprehkinaht, jeb nepaſiſht un neſin, ziſ ſpehka kaſrai baribai, derehſ tureht ſemklohpibaſ un ſaimneeziſbaſ kaſlenderuſ, kur ihpaſchâſ tableſ ir uſdohtſ, ziſ ſpehka kaſrai baribai, kâ ari, kaſda bariba kaſrai lohpu ſchkirai waijadſiga. Lai ari pehziſ grahmatahm newareſim pilnigi ſawuſ lohpus mitinaht, tad tomehr atradiſim daſchu pamahziſchanaſ, kaſ buhtu ja-eewehro.

Wehl ihpaſchi buhtu peeminamaſ, ka no neſpehzigahſ jeb wahjaſ lohpu=baribaſ zekahſ ari wahji un neſpehziſgi mehſli, zaſur ko ari nopliſzinajam ſawuſ lautuſ.

Sawu rakſtu beidſoht, wehl wiſeem ſemklohpjeem uſſauzam:

Sagatawojeet ihpaſchu lohpu=baribaſ ſarakſtu, un noleekat uſ kaſtru deenu tikdaudſ, ziſ lohpinam ir waijadſigſ; ne par daudſ, ne ari par maſ.

Kâ kartuſeki uſglabajami par ſeenu.

Kartuſeſuſ uſglabajoht, wiſpirmaſ un par wiſahm leetahm zeeſchi uſ tam jaluhko, ka tee ſeemâ neſafaſt un neſapuhſt. Lai tohſ waretu labuſ un weſeluſ uſtureht, ir waijadſigſ:

- 1) ka winuſ nonem ſauſâ laikâ;
- 2) ka jau nonemoht, turpat uſ lauka, atſchkir nohſt no labeem kartuſeſeem wiſuſ maſohſ un eepuwuſchohſ, un
- 3) ka labohſ un weſeloſhſ kartuſeſuſ nober ſauſâ, wehſâ weeta.

Kartuſeſuſ mehdi uſglabaht waj nu pagrahdſ jeb ari ſtirpâſ. Labak, nekâ kaut kaſda

zita usglabafchanas weeta, ir derigs pagrabs. Tapehž ka kartusefeem ne ween fals un flapjums ir fšahdigs, bet ari pahrleezigs fšiltums, war winus pagrabos wislabaf no wifa ta issfargahť. Pagrabus waijag, lihds pat eefahť fahť, tureht ne-aistaisitus, jo kartufeki pirmas 2 lihds 3 nedekas stipri filst un istwaito dauds mitruma. Wisas weetas, kur kartufeki ir fabehtri beesi, tee filst jo stipraki un mitrums rohnahs drihfi ween. — Mehš fajjahm, ka labaka kartufeku usglabafchanas weeta ir labš pagrabs, bet ir peeredsehts, ka ari stirpas kartufeki stahw brihnum labi. Stirpas jataifa us pakalnineem, lai tahm newar uhdens pluhst wirfu. Tai weeta, kur grib stirpu taisht, janorohť mihska, wateja seme kahdas 6 zellas dšitium 4 lihds 5 pehdas plati. Kartufelus war fabeht 3 lihds 3¹/₂ pehdas augsta laudse, ta ka isnahť trihs-stuhris. Zaur tam, ka fšahda wihsē fabehteem kartusefeem ir leelaka istwaitofchanas ruhme, war uhdena dalas drihsaf pasust. Lai peles newaretu pee kartusefeem peektuht, tee ja-apseds kahdas 3 zellas beesi ar egtu fšuijahm waj kaditeem. Us fšheem nahť falmu fega, kahdas 3 lihds 4 zellas beesa, un it wirfu kahda 6 zellas beesa kahrta faufas semes. Lai kartufeki waretu pareisi un peenahzigi istwaitoht, waijag atstahť stirpas wirfu ne-aps egtu. Lai atkal leetus kartufelus nesamaitatu, ja-usleek wirfu dehti waj nomati. Jo ilgaki kartufeku stirpas tur waka, jo tas ir labaki, un til tad, kad fahť fahť, tahš ja-amet ar 1¹/₂ lihds 2 pehdas beesu kahrta semes. Pee pahrleezigi stipra fala waijag wehl kartufeku stirpas aplahť kahdas 6 zellas ar firgu mehšleem. Apklahšchana ar sneegu ir ari israhdiusees par derigu. Scho pehdejo apsegu war kartufeku stirpahn til tad list wirfu, kad seme ir jau 1 pehdu fasalufi; gitadi kartufeki stahw par dauds filti un fahť puht. Egtu fšuijas, ka pirmais apsegs, ir israhdiusees par lohti derigu, jo tas laisch zauri mitrumu, kurpreti falmi stahw weenmehr flapji, un kartufeki fahť drihs ween puht.

Senaka kartufeku usglabafchanas wihsē, kur stirpas tuhdať wispahr aissedsa zeeti un atstahja til fšurstenišchus preefšch twaitu iseeschanas,

naw israhdiusees par derigu, jo mitrums fakrajhahš pee fšurstenišcheem, zaur kam kartufeki daschfahrť stipri ween fahťa puht. Grahwis ap kartufeku stirpahn ir jatur pastahwigi kahr-tiba, lai uhdens war notezeht.

Pagrabos nedrihst kartufelus nekad behť beesaki, ka 3 pehdas, un pee tam wehl jatur pirmas nedekas lohgi un durwis wakam, lai mitrais gais war iset. Šiltums pagraba nedrihst buht pahraf par 6 lihds 8 grahdeem. Pagrabu waijag wehšfinaht ari seema pee lehna laika, jo nekas naw kartusefeem til fšahdigs, ka flapja un filta usglabafchanas weeta.

Kartufeku šiltumu stirpas war ismehginahť ar to ta fahťto kartufeku termometri. Termometeris ir peestiprinahts pee nuhjas, ta ka to war eebahť kartufelos. Ja šiltums sneedsahš pahri par 8 lihds 10 grahdeem, waijag stirpas attaisht waka. Šhpafchi tas jadara pawafaras, lai kartufeki par dauds nefadihgtu. Sadihgufchi kartufeki ir faudejufchi dauds no fawa labuma. S.

Wiswaijadšigafee rudens darbi pee augtu-koškeem.

Šlawenais augtu-košku audšinatajš Dr. Lucas faka, ka tagad esoht wehlakais laiks, kurā augtu-košku ihpafšneekem buhtu jaruhpejahš un jagahda, lai faufee sari taptu issahgeti un wainas pee koškeem apšmehretas ar darwu, lai gais newar koškeem fšahdeht. Špuzefchana un košku pahrauninašchana, t. i. saru šipra apgreefchana rudens, naw koškam nekad fšahdiga; turpreti pawafari, Merza mehnesi, ta padara košku šlimigu, un šakofšchneem koškeem peemetahš daudsreis brante. Lohti daudseem no muhsu augtu-koškeem ir waijadšiga mineta atjaunofchana, un fšis darbs buhtu tagad wifada wihsē ja-isdara, lai wahjds kožinas špehtu atšpirdšfinaht. Ari mehšlofchana newaijadsetu nokaweht, lai waretu semei atdoht to špehka daku, ko ta patehrejufi. Mehšlofchana ar fškidreem mehšleem ir isdararama jau Julija un Augusta; bet ari Septem-

beri un Oktoberti ta ir wehl deriga. Stipri mehfloti auglu-kohkti panefs wisleelako falu un dabuhn jo dauds auglu pumpuru. Dhtris darbs, kas buhtu tagad darams, ir misas igreeshana tanis weetas, kur ta ir zaur falu waj kahda zita wihse apflahdeta. Tahdas weetas, kas ir jo lehti redsamās, wajaga misu ar afu nasi igreest lihds pat kohlam un tad wainas apsmehreht ar maifijumu no mahleem un frifcheem gohwu isfahrijumeem. Kad apsmehrejums ir fakaltis, wajaga to apseet ar lupa-tahm. Ja misu tahda wihse neglahbj, tohp waina arween leelaka, lihds pehdigi kohks nokalst. Tapat newajadsetu aismirst rudenās semi ap kohku 3 lihds 4 pehdas wisapfahrt usbadiht un padariht irdeni; kohku wajadsetu ari no apafshas lihds pat sareem apsmehreht ar kaku uhdeni. Ja seme ir ap kohku irdena, tad ta tikdauds nefakalst, un kohka aplakkoto misu atkal faule seemā un ihpafchi pawafarā newar tik ahtri fakarseht. Rakki ari nonahwē daschus kufonūs, kas perinajahs kohla misā. Jaunūs kohziunūs war isfargahnt no sakeem, kad tohs apsmehre ar speki. S.

Par eewehroschannu siwenu audsinatajeem.

Zuhku audsinatajeem un turetajeem zekahs daudsreis zaur tam leela flahde, ka siweni apsprahgst. Tik ilgi, kamehr siweni sihsch pee mahtes, zekahs pee teem flimibas no flikta mah-tes peena; zuhtai atkal tohp peens flikts no fliktas baribas. Zuhlas peens fatur, ja bariba ir bijust laba, dauds ohlas (pauta) baltuma un mineral-fahls dakas un naw nemas flahbs. Kad bariba naw ihsti laba, ir peens fliktals, un siweni nedabu tikdauds ohlas baltuma un fahls, ka wineem wajag. Gohws peenā atrohдахs 4 prozentes feera dakas un $\frac{3}{5}$ proz. fahls; zuhtas peenā turpreti ir $\frac{7^{30}}{100}$ proz. feera dakas un $\frac{1^{18}}{100}$ proz. fahls. Zuhlas dabu daschreis tahdu baribu, kas fatur par maf

schihš abas jo wajadfigahs weelas, un tapehz ari tahm truhkst peena. Tapehz wajadsetu zuhtas, kamehr siweneem japhrteel ween-weenigi no mahtes peena, ehдинаht ar nokreimotu faldu peenu un rupjeem sirau waj pupu milteem. Wajag ari stipri luhkotees us tam, ka zuhtas nedabu flahbu baribu un ka files nepeeflahbst. Siles wajadsetu arween pa laikam ismasgahnt ar kaku uhdeni, lai tahs taptu tihras no faflahbuschahm baribas atleekahm. Wislabaki buhtu, ja zuhtahm, kamehr siweni wehl sihsch, nedohtu nemas uhdenainas baribas, bet labaki it rupji famaltus meeschus, kam japeejauz flahnt masi kumofini krihta. Krihts nekauj baribai zuhtas eefshās faskahnt, atlihdsina truhstoschahs fahls dakas un kawē zaur-eeschānu. Kad siweni ir no zuhtas atnemti, teem jadohd it frifsch gohws peens, wahriti kartufeki un rupji meeschu milti. Wehlah, kad peena wairs nedohd, jeb negrib doht, war peelikt pee baribas dakas-miltus. Ja gribam, lai siweni ahtri aug un peenemahs, wajag teem doht tahdu baribu, kas fatur dauds ohlas baltuma, un schahda bariba ir dakas-milti.

Aite preeksch istabas krahfnihm.

Mahli, ar ko faprahguschahs krahfnis mehds ar ween aismuhreht, daudsreis isdruhp, un scho darbu wajaga weenā paschā seemā wairaf reisas dariht, ja negrib, lai duhmi nahk istabā. Tiklab dselses, ka ari pohdu un steegetu krahfnis war aismuhreht jo labi, ja fatatfa kiti isdiwi faujahm mahla, kam peeleeē flahnt weenu bohgenu leschpapihra. Mahlus wajaga ar peenu patafisht mihtstus un tad tik ilgi mihtziht, kamehr no leschpapihra neta wairs newar maniht. Tad wehl japeeleeē flahnt 1 lohte fahls un 1 lohte dsels-witriola un tad ja-aissmehre faprahguschahs krahfnis. Tā aissmehretas krahfnis nesprahgst nekad.